Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
Herttaliisa Tuure, toiminnanjohtaja
Reetta Pietikäinen, asiantuntija
tyopajayhdistys@tpy.fi

HE 29/2019 vp

Lausunto eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle:
Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 (HE 29/2019 vp)

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) kiittää sivistys- ja tiedejaostoa mahdollisuudesta antaa lausunto valtion talousarvioesityksestä. Yhdistys käsittelee lausunnossaan pyynnön mukaisesti nuorisotyön rahoitusta (29.91) sekä nuorten hyvinvointia, kehitystrendejä ja toiminnan painopisteitä, keskittyen etenkin työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tarpeeseen, resursseihin ja toiminnan tuloksellisuuteen. Lisäksi yhdistys nostaa esille nuorten työllisyyden edistämisen ja oppivelvollisuuden laajentamisen teemat, jotka ovat olennaisia kokonaisuuksia myös nuorten hyvinvoinnin ja tulevaisuuden tukemisen kannalta.

Yhdistyksen keskeiset huomiot lausunnossa ovat:

Nuorten hyvinvointi ja yhteiskunnallinen ulkopuolisuus

- Suurin osa nuorista voi hyvin, mutta nuorten välinen polarisaatio on merkittävä, ja osalla nuorista on kasautunutta huono-osaisuutta. Heillä on riski ajautua yhteiskunnalliseen ulkopuolisuuteen ja syrjäytyä.
- TEMin työllisyyskatsauksen mukaan syyskuun lopussa 2019 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 27 900, mikä on 1 200 edellisvuotta vähemmän. On huomattava, että työllisyyden kohentuminen ei kuitenkaan ole koskenut niitä nuoria, jotka ovat ilman toisen asteen tutkintoa.
- Laskelmien mukaan Suomessa on n. 61 100 syrjäytynyttä nuorta, ja kokonaisuudessaan n. 120 000 lasta ja nuorta elää syrjäytymisuhan alla. Vakavassa ylisukupolvisessa syrjäytymisriskissä on n. 20 0000 lasta ja nuorta.
- Nuorten kouluttautumisen ja työmarkkinoille kiinnittymisen parantamiseksi tarvitaan kokonaisvaltaisia ja sektorirajat ylittäviä ratkaisuja. Palveluita suunnattaessa tulee kiinnittää huomiota nuorten yksilöllisiin tarpeisiin.

Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tarve ja toiminnan tuloksellisuus

- Työpajatoiminnalla ja etsivällä nuorisotyöllä vahvistetaan nuorten osallisuutta ja arjenhallintaa, edistetään heidän kasvuaan ja itsenäistymistään sekä tuetaan tarpeisiin vastaaviin palveluihin kiinnittymistä ja koulutus- ja työmarkkinoille sijoittumista.
- Työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö tukivat viime vuonna yhteensä 34 382 haasteellisessa elämäntilanteessa tai syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta (työpajat 14 620 nuorta, etsivä nuorisotyö 19 762 nuorta).
- Työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö ovat lähipalveluita: työpajatoiminta kattaa yli 90 prosenttia kunnista ja etsivää nuorisotyötä on lähes kaikissa kunnissa.
- Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta seurataan keräämällä palveluista sekä määrällistä että laadullista tietoa.
- Vuonna 2018 4/5 työpajatoimintaan osallistuneesta nuoresta sijoittui positiivisesti työpajajakson jälkeen. He sijoittuivat koulutukseen (35 %), työhön (16 %), toiseen palveluun, kuten kuntoukseen (18 %) tai muualle, esimerkiksi armeijaan ja perhevapaalle (10 %).
- Työpajatoiminnan Sovari-mittariin (2018) vastanneista valmentautujista 90 % on kokenut sosiaalista vahvistumista ainakin yhdellä osa-alueella työpajajaksonsa aikana.
- Etsivässä nuorisotyössä nuoria ohjataan heidän tarvitsemiinsa palveluihin, yleisimmin ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi, toimeentuloon liittyviin palveluihin ja mielenterveyspalveluihin sekä koulutuspaikan hakemiseen.
- Etsivän nuorisotyön Sovari-mittariin (2018) vastanneista nuorista 94 % on kokenut vähintään jonkin verran sosiaalista vahvistumista etsivän nuorisotyön ajanjaksolla. Nuoret ovat ottaneet edistysaskelia erityisesti arjen hallinnassa (74 % vastaajista) ja elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (72 %) sekä opiskelu- ja

työelämävalmiuksissa (70 %). Nuoret arvioivat palvelua varsin positiivisesti, ja antavat sille kokonaisarvosanan 4,6 asteikolla 1–5.

Nuorten työllisyyden edistäminen

- Nuorisotakuun resursointi on esityksessä riittämätön. Nuorisotyöttömyyden ja nuorten syrjäytymisen vähentäminen edellyttää tarkoituksenmukaista panostusta nuorisotakuuseen.
- VANUPOn pääteemaksi tulee hallitusohjelman mukaisesti nostaa nuorten syrjäytymisen ehkäisy – tämä ei nyt näy ohjelmaluonnoksessa. Osaamiskeskustoimintaan tulee lisätä mielen hyvinvoinnin edistämisen painopiste, jossa teemoina on mielenterveyden edistäminen sekä päihde- ja pelihaittojen vähentäminen.
- Ohjaamojen, etsivän nuorisotyön ja työpajojen välistä yhteistyötä tulee kehittää, sillä yhteistyössä on tällä hetkellä merkittäviä puutteita ja epäkohtia. Nuorten palvelupoluista tulee saada nykyistä toimivampia.
- TE-palveluissa tulee taata käyntiasiointina toteutettava yksilöllinen palvelu sekä palvelutarvearvio ja sen mukainen palveluohjaus: nuorten työllisyyden tukemisessa tarvitaan ohjauksellisia TE-palveluita.
- Palkkatuen uudistaminen on tarpeellista. Olennaista on panostaa palkkatukeen yhdistettävään yksilölliseen ohjaukseen, osaamisen tunnistamiseen ja työhönvalmennukseen.
- Nuorten oppisopimuskoulutuksen lisääminen on tarkoituksenmukaista. Tärkeää on vahvistaa oppisopimuskoulutuksen yksilöllistä valmennuksellista tukea.
- Työkykyohjelmassa tulee huomioida osatyökykyiset nuoret omana kohderyhmänään.
- Työllisyyspalvelujen alueelliset kuntakokeilut ovat tarpeellisia. On tarkoituksenmukaista, että kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa vahvistetaan.
- Aktiivimalli ei ole vaikuttava keino lisätä työllisyyttä. Aktiivimallin leikkurit ja velvoitteet tulee kumota.
- Veikkausvoittovarat ovat merkittävä tulonlähde nuorisoalalle, ja suunnitelma Veikkauksen edunsaajien määrärahojen kompensaation toteuttamiseksi tulee laatia pikaisesti.

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja työpajatoiminta koulutuksen tukipalveluna

- Oppivelvollisuuden laajentaminen ei vielä yksinään ole riittävä ratkaisu nuorisotyöttömyyden tai nuorten syrjäytymisen vähentämiseen. Olennaista on turvata riittävät ja laadukkaat tukipalvelut niille nuorille, jotka tarvitsevat yksilöllistä ja erityistä tukea ja ohjausta.
- Työpajojen tarjoamia yksilöllisiä tukipalveluja tulee hyödyntää nykyistä laajemmin sekä perusopetuksen loppuvaiheessa ja siirryttäessä toiselle asteelle, että toisen asteen opintojen aikana.
- Työpajatoiminnassa kertyneen osaamisen tunnistaminen ja sen tunnustamisen tukeminen sekä työpajojen ja koulutuksen järjestäjien välisen yhteistyön vahvistaminen tarvitsevat pitkäjänteisiä valtakunnallisia kehittämisresursseja.

Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön resurssit

- Työpajatoiminnan valtionavustuksella on ollut välitön korotustarve, joka perustuu työpajaorganisaatioiden määrän kasvuun. On tarkoituksenmukaista, että vuodelle 2020 työpajatoiminnan tukemiseen varataan esityksen mukaisesti 16,3 miljoonaa euroa.
- Etsivän nuorisotyön rahoitusta tulee edelleen vakiinnuttaa budjettipohjaiseksi.
- Etsivän nuorisotyön rahoituksen läpinäkyvyyden lisäämiseksi momenttikohtiin sisältyvien eri toimintojen rahoituksen tulee olla eriteltynä selvemmin. Etsivälle nuorisotyölle kohdennetun rahoituksen selvittäminen ei nyt ole mahdollista, sillä esityksessä ei ole eritelty EU:n Nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen kohdennettua resurssia.
- Etsivän nuorisotyön valtakunnallisen digitaalisen järjestelmän kehittäminen on tarkoituksenmukaista. Järjestelmän kehittämiseen ehdotetusta 1,2 miljoonasta eurosta osa tulee suunnata digitaalisen etsivän nuorisotyön työmuodon kehittämiseen, jolle on suuri tarve.
- Laaditaan selvitys työpajatoiminnasta ja sen pohjalta toteutetaan kehittämisohjelma, jossa yhteensovitetaan eri hallinnonalojen sääntelyä, toimenpiteitä ja rahoitusta sekä nuorten että aikuisten palveluissa.

Nuorten hyvinvointi ja yhteiskunnallinen ulkopuolisuus

Suurin osa nuorista voi hyvin, mutta **nuorten välinen polarisaatio on merkittävä, ja osalla nuorista on kasautunutta huono-osaisuutta. Heillä on riski ajautua yhteiskunnalliseen ulkopuolisuuteen ja syrjäytyä.**

Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsauksen mukaan syyskuun lopussa 2019 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 27 900, mikä on 1 200 vähemmän kuin edellisen vuoden syyskuussa. Nuorten työttömyys laski heinäkuusta 7 100:lla. Alle 20-vuotiaita oli työttömänä 6 600. **On kuitenkin huomattava, että vaikka nuorisotyöttömyys on pienentynyt, työllisyyden kohentuminen ei ole koskenut niitä nuoria, jotka ovat ilman toisen asteen tutkintoa.** Eli vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien nuorten tilanne ei ole kohentunut.

ME-säätiön laskelmien mukaan **Suomessa on noin 61 100 syrjäytynyttä nuorta**. Kokonaisuudessaan 120 000 lasta ja nuorta elää syrjäytymisuhan alla, ja vakavassa ylisukupolvisessa syrjäytymisriskissä on 20 0000 lasta ja nuorta. **13 prosentilla ikäluokasta on vaikeuksia kiinnittyä yhteiskuntaan**, ja 1,4 prosentilla on useita, kasautuneita syrjäytymisen riskitekijöitä. ME-säätiön analyysi kuvaa, miten syrjäytyminen on ylisukupolvinen ilmiö: lapsuuden elinolosuhteet ja vanhempien haavoittuva asema ovat syrjäytymisen merkittäviä riskitekijöitä. ME-säätiön työkalu osoittaa, että osa syrjäytymisriskissä olevista näyttää jäävän pysyvämmin syrjään, mutta **palvelut onnistuvat kuitenkin suojaamaan ja vähentämään riskeiltä sekä korjaamaan ongelmia**.[1] **Palveluihin osallistumista kuvaava aktivointiaste ei kuitenkaan ole noussut.** Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsauksen mukaan aktivointiasteeseen laskettavien palveluiden piirissä oli syyskuun lopussa 120 300 henkilöä, mikä on 6 300 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kuitenkin tiedetään, että nuorten kohdalla jo yhtenä vuotena koulutuksen ja työn ulkopuolella oleminen on yhteydessä sosiaalisten ja psyykkisten ongelmien riskin kasvuun.[2]

On todettu, että **nuorten kouluttautumisen ja työmarkkinoille kiinnittymisen parantamiseksi tarvitaan kokonaisvaltaisia ja sektori-rajat ylittäviä ratkaisuja**. Palveluita suunnattaessa tulee kiinnittää huomiota nuorten yksilöllisiin tarpeisiin.[3]

Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tarve ja toiminnan tuloksellisuus[4]

Työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö ovat monialaisia palveluita, jotka on suunnattu **työn ja koulutuksen ulkopuolella sekä yhteiskunnallisessa marginaalissa oleville.** Työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö tarjoavat **kokonaisvaltaista, pitkäkestoista ja intensiivistä tukea vaikeassa työmarkkina-asemassa oleville**. Työpajatoiminnalla ja etsivällä nuorisotyöllä vahvistetaan nuorten osallisuutta ja arjenhallintaa, edistetään heidän kasvuaan ja itsenäistymistään sekä tuetaan koulutus- ja työmarkkinoille sijoittumista. Työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö **tukivat viime vuonna yhteensä 34 382 haasteellisessa elämäntilanteessa tai syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta.** Työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö ovat lähipalveluita: työpajatoiminta kattaa yli 90 prosenttia kunnista ja etsivää nuorisotyötä on lähes kaikissa kunnissa. Haasteellisessa elämäntilanteessa olevien nuorten tukemiseksi lähipalvelujen turvaaminen on olennaista, sillä heidän on vaikea kiinnittyä palveluihin, jotka sijaitsevat pitkien välimatkojen päässä ja edellyttävät liikkumista, eivätkä siten ole helposti saavutettavia.

Työpajatoiminta

Työpajatoiminta on osa aktiivista työvoima- ja sosiaalipolitikkaa sekä nuoriso- ja koulutuspolitiikkaa. **Työpajatoiminta yhdistää yksilöllisen valmennuksen, osaamista kerryttävät työtehtävät ja yhteisöllisen vertaistuen.** Työvalmennuksen avulla kehitetään valmentautujan osaamista ja yleisiä työelämätaitoja, ja

[1] https://www.mesaatio.fi/data/
[2] Kansallinen syntymäkohortti 1987 -aineisto.
[3] Gissler ym. (2016) NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/neet-indikaattori-kuvaa-nuorten-syrjaytymista/
[4] Kinnunen Riitta (2019) ”Uusia valmiuksia arkeen ja työelämään” Työpajatoiminnan valtakunnalliset Sovari 2018 -tulokset. Valtakunnallinen työpajayhdistys.
Kinnunen, Riitta (2019) ”Arjen apua, realistisia suunnitelmia ja ohjausta oikeaan paikkaan.” Etsivän nuorisotyön valtakunnalliset Sovari 2018 -tulokset. Valtakunnallinen työpajayhdistys.
Bamming, Ruth & Hilpinen, Merja (2019) Työpajatoiminta 2018. Valtakunnallisen työpajakyselyn tulokset. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto.
Bamming, Ruth & Walldén, Jaana (2019) Etsivä nuorisotyö 2018. Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tulokset. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto.

yksilövalmennuksella tuetaan toimintakykyä ja elämänhallintaa. Valmennuksen ja tekemällä oppimisen avulla vahvistetaan valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön ja tuetaan jatkopoluille.

Työpajatoimintaan osallistui vuonna 2018 27 275 valmentautujaa, joista **alle 29-vuotiaita nuoria oli 14 620**. Vuonna 2018 työpajatoimintaan osallistuvista nuorista oli miehiä noin 58 %. Suurin osa nuorista, 54 %, oli pelkän peruskoulututkinnon varassa, ja ammatillisen tutkinnon oli suorittanut noin kolmasosa alle 29-vuotiaista valmentautujista.

Työpajatoiminnan tuloksellisuutta seurataan keräämällä palveluista sekä määrällistä että laadullista tietoa. Tulosten mukaan **työpajatoiminta vastaa nuorten tarpeisiin ja on todennetusti vaikuttavaa**. Vuonna 2018 **4/5 työpajatoimintaan osallistuneesta nuoresta sijoittui positiivisesti työpajajakson jälkeen.** He sijoittuivat koulutukseen (35 %), työhön (16 %), toiseen palveluun, kuten kuntoukseen (18 %) tai muualle, esimerkiksi armeijaan ja perhevapaalle (10 %). Työpajoilla on käytössä Sovari-mittari, joka tuottaa tietoa toiminnan sosiaalisesti vahvistavista vaikutuksista. Sovarin vuoden 2018 tulosten mukaan **työpajojen valmentautujista 90 % on kokenut sosiaalista vahvistumista ainakin yhdellä osa-alueella työpajajaksonsa aikana**. Palveluilla koetaan olevan myönteistä vaikutusta erityisesti arjenhallintaan (74 % vastaajista), elämänhallintaan ja tavoitteellisuuteen (72 %) sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksiin (70 %). Sovariin vastanneet **valmentautujat antavat työpajatoiminnalle varsin hyvän kokonaisarvosanan: 4,3 asteikolla 1–5.**

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on **erityisnuorisotyötä, joka tukee nuorta rinnalla kulkien ja hyödyntää monialaista yhteistyötä ja palveluiden integrointia**. Vuonna 2018 etsivä nuorisotyö oli yhteydessä kaikkiaan 27 466 nuoreen. Tarkempaan **henkilökohtaiseen keskusteluun ja nuoren elämäntilanteen ja tuen tarpeiden selvittämiseen tavoitettiin 19 762 nuorta**. Näistä nuorista lähes 90 % oli 16–25-vuotiaita. Etsivän nuorisotyön piirissä olevista nuorista miehiä oli 57 %. Nuoret tulevat etsivään nuorisotyöhön useaa reittiä. Vuonna 2018 29 % ohjautui toimintaan oppilaitoksen kautta. Seuraavaksi eniten palveluun hakeuduttiin itse tai kavereiden ja sukulaisten opastuksella. Muita merkittäviä yhteistyötahoja ovat kuntien sosiaali- ja terveystoimi, nuorisotyö, työpajat, TE-hallinto ja puolustusvoimat. Nuorten tilanteet palveluun hakeuduttaessa vaihtelevat: noin puolet nuorista on työttömiä ja reilu neljännes opiskelijoita.

Keskeinen osa etsivää nuorisotyötä muodostuu ohjauksesta ja kannustuksesta sekä tulevaisuuden suunnittelusta yhdessä nuoren kanssa. Lisäksi etsivät ohjaavat nuoria monipuolisesti eri palveluihin, joista keskeisiä ovat toimeentuloon liittyvät palvelut. **Etsivästä työstä nuoret ohjautuvat etenkin oppilaitoksiin ja työpajoille**. Tuen ja palveluohjauksen toteuttamisen lisäksi etsivä nuorisotyö nostaa esille palvelujärjestelmän puutteita. **Etsivät nuorisotyöntekijät raportoivat eniten ongelmista nuorille suunnattujen matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuudessa**. Usein kuvataan puutteita myös Kelan ja TE-toimiston palveluissa sekä matalan kynnyksen palveluissa (esim. työpajan starttivalmennus) ja riittävän lähellä sijaitsevissa ammatillisissa opiskelumahdollisuuksissa.

Etsivän nuorisotyön Sovari-mittariin vastanneista nuorista **94 % on kokenut vähintään jonkin verran sosiaalista vahvistumista etsivän nuorisotyön ajanjaksolla**. Nuoret ovat ottaneet edistysaskelia erityisesti arjen hallinnassa (74 % vastaajista) ja elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (72 %) sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksissa (70 %). **Nuoret arvioivat palvelua varsin positiivisesti, ja antavat sille kokonaisarvosanan 4,6 asteikolla 1–5.**

Nuorten työllisyyden edistäminen

Rinteen hallitusohjelma *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta* on rakennettu ilmiöpohjaisesti. Ilmiöpohjaisuus nostaa hyvin esiin, miten monen eri hallinnonalan

alle nuorten palvelut sijoittuvat. **Nuoret sekä nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ja työllisyyden edistäminen näkyvät hallitusohjelmassa kiitettävästi**.

Hallitusohjelmassa tavoitellaan mm. koulutus- ja osaamistason nostoa kaikilla koulutusasteilla, oppimiserojen kaventumista ja koulutuksellista tasa-arvoa, lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääntymistä sekä nuorten syrjäytymisen ja nuorisotyöttömyyden vähenemistä. Kantavana teemana on eriarvoisuuden väheneminen. **Hallitusohjelma lupaakin hyvää työpajatoiminnalle ja etsivälle nuorisotyölle, jossa tehdään monialaista yhteistyötä sektorirajat ylittäen vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien nuorten parissa.**

Hallitusohjelman toteutuminen rahoituksen näkökulmasta nojautuu hyvin vahvasti työllisyysasteen nousuun. Hallituskauden loppuun mennessä, vuonna 2023, työllisyysasteen tulisi olla 75 prosentissa ja työllisten määrän on tarkoitus vahvistua vähintään 60 000 henkilöllä. **Ilman työllisyysasteen positiivista kehitystä on vaarana, että osa hallitusohjelman hyvistä kirjauksista jää toteutumatta.** Valtionvarainministeriö ennustaa, että työllisyysaste nousee niukasti yli 73 prosentin.

Työllisyysasteen nostamisessa on tärkeää tukea **vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien, nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymistä avoimille työmarkkinoille**. Tätä on tarkoituksenmukaista edistää erityisesti aktiivisen työvoimapolitiikan keinovalikoimalla. Olennaista on myös panostaa riittävään yksilölliseen ja ohjaukselliseen tukeen TE-palveluissa. Lisäksi on mahdollistettava osatyökykyisten nykyistä laajempi avoimille työmarkkinoille siirtyminen. Työllistymisen tukemisella edesautetaan osaltaan hallituksen tavoitetta eriarvoisuuden vähentämisestä. Palkkatuen uudistus, osatyökykyisten työkykyohjelma, määräaikaishaastatteluiden ja nuorisotakuun edistäminen sekä työpajatoiminnan tukeminen ovat toimia, joilla heikossa työmarkkina-asemassa olevien tilannetta voidaan kohentaa.

Hallitusohjelman mukaisesti nuorisotakuun toimeenpanon varmistamiseksi OKM, TEM ja STM perustavat työryhmän, jonka kehittämisehdotukset on tarkoitus saada kevään 2020 kehysriihen käyttöön. TEMin määrärahoihin on varattu määräaikaishaastattelujen toteuttamiseen ja nuorisotakuun edistämiseen 5 miljoonaa euroa vuonna 2020 ja 9–10 miljoonaa euroa vuosina 2021–2023. TPY:n mielestä **nuorisotakuun resursointi on riittämätön**. Määräaikaishaastattelujen ja nuorisotakuun resursointi tulee myös eritellä. On kuitenkin selvää, ettei nuorisotakuun puutteellinen resursointi edistä tarpeeksi nuorisotyöttömyyden vähentämistä.

Hallitusohjelmassa valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) pääteemaksi on nostettu nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen. Tämä on tarkoituksenmukaista. Pääteeman tulee selkeästi näkyä ohjelman tarkemmissa tavoitteissa ja toimenpiteissä: lausunnoilla olleessa ohjelmaluonnoksessa näin ei vielä ollut. VANUPOA koskevassa lausunnossaan TPY esittää, että **VANUPOn uudeksi pääteemaksi nostetaan hallitusohjelman mukaisesti nuorten syrjäytymisen ehkäisy**. Myöskään nuorten mielenterveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ei painotu VANUPO-luonnoksessa niin vahvasti, kuin sen tulisi painottua. TPY katsoo, että **osaamiskeskustoimintaan tulee lisätä mielen hyvinvoinnin edistämisen painopiste, jossa teemoina on mielenterveyden edistäminen sekä päihde- ja pelihaittojen vähentäminen.**

Olennaista on kehittää myös Ohjaamojen, etsivän nuorisotyön ja työpajojen välistä yhteistyötä. TPY:n toteuttamien kyselyjen mukaan etsivän nuorisotyön, työpajojen ja Ohjaamojen välinen yhteistyö on monin paikoin heikkoa ja siinä on merkittäviä epäkohtia. Tarvitaan paikallisten ja alueellisten yhteistyörakenteiden vakiinnuttamista, toimijoiden rooleista, vastuista ja palveluprosesseista sopimista sekä vastavuoroista asiakasohjauksen vahvistamista. **Nuorten työllisyyden ja kouluttautumisen edistäminen edellyttää nykyistä sujuvampia palvelupolkuja**. Myös nuorisotakuun toteuttaminen on sitä vaikuttavampaa, mitä vahvempaa eri palveluiden välinen yhteistyö on ja mitä yhtenäisempiä palveluprosessit siten ovat.

Hallitusohjelmaan ja talousarvioesitykseen kirjattu TE-palvelujen kehittäminen on oikean suuntainen panostus, mutta resursointi ei ole vielä ole riittävällä tasolla. Heikossa työmarkkinatilanteessa olevien **työllistymisasteen nosto vaatii vahvoja panostuksia TE-palveluihin** ja niiden tarjoamaan henkilökohtaiseen tukeen.

Resurssien lisääminen on tarkoituksenmukaista. On kuitenkin huomattava, että TE-palveluja on karsittu aiemmin radikaalisti. Nuoret tarvitsevat kohtaamista ja ohjauksellista palvelua myös TE-palveluissa. Olennaista on, että **TE-palveluissa taataan käyntiasiointina toteutettava yksilöllinen palvelu sekä palvelutarvearvio ja sen mukainen palveluohjaus.**

Budjettiriihessä päätettiin **palkkatuen uudistamisesta**, joka astuu voimaan vuonna 2020. Palkkatukea on käytettävissä ensi vuonna yli 77 miljoonaa euroa, mikä on 24 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2019. Osaamistarpeiden tunnistaminen, osaamisen kehittäminen ja muut palvelut kytketään tiiviimmin osaksi palkkatukea. Tämä on olennaista. Kolmannen sektorin palkkatuki uudistetaan avoimille työmarkkinoille siirtymisen tueksi kytkemällä siihen vahva yksilöllinen tuki, työkyvyn kartoitus ja muut tarvittavat palvelut. Tämä on tarkoituksenmukaista. Työnantajia tuetaan lisäksi vaikeimmin työllistyvien rekrytoinnissa yhdistämällä työhönvalmennus tehokkaammin osaksi palkkatuettua työtä. Lisäksi selvitetään tapoja lisätä nuorten oppisopimuskoulutuksen käyttöä palkkatukea hyödyntäen. **Palkkatuen uudistus on tarpeellista. TPY painottaa, että olennaista on panostaa palkkatukeen yhdistettävään yksilölliseen ohjaukseen, osaamisen tunnistamiseen ja työhönvalmennukseen.**

OKM ja TEM asettavat työryhmän **oppisopimusjärjestelmän kehittämiseksi** vastaamaan paremmin nuorten ja työelämän tarpeita. **TPY kannattaa nuorten oppisopimuskoulutuksen lisäämistä.** On kuitenkin huomattava, että oppisopimuskoulutus on nuorelle vaativa koulutusmuoto, joka edellyttää vahvaa itseohjautuvuutta ja omatoimisuutta – ja tähän moni nuorista tarvitsee nykyistä vahvempaa tukea. Työpajoilla on toteutettu ns. **tuettua oppisopimuskoulutusta**, jossa työpajalta tarjotaan sekä nuorelle että hänen työnantajalleen valmennuksellista tukea. **Nuorten oppisopimuskoulutuksessa tulee panostaa yksilölliseen työhönvalmennukselliseen tukeen.**

Hallitus lähtee toteuttamaan **osatyökykyisille suunnattua työkykyohjelmaa**, jolla helpotetaan työllistymistä. **Työkykyohjelmassa tulee huomioida osatyökykyiset nuoret omana kohderyhmänään.** Ohjelmassa käynnistetään toimet työkyvyn tunnistamiseksi, ohjataan työnhakijat tarpeen mukaisiin työkyvyn tuen palveluihin ja käynnistetään TE-palveluissa ja sote-palveluissa kokeiluhankkeet työkykypalvelujen kehittämiseksi. Osatyökykyisten työkykyohjelmaan ehdotetaan 10 miljoonaa euroa vuodelle 2020, 12 miljoonaa euroa vuodelle 2021 ja 11,2 miljoonaa euroa vuodelle 2022. **Työkykykoordinaattoreiden määrää TE-toimistoissa lisätään 20 henkilötyövuodella – tarvetta olisi kuitenkin vielä suuremmalle resursoinnille.**

Hallitus käynnistää **työllisyyspalvelujen alueelliset kuntakokeilut**. Hankkeilla lisätään palvelujen asiakaslähtöisyyttä ja tavoitellaan hallinnonalat ylittäviä ratkaisuja. Kokeilujen tavoitteena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Työllisyyspalveluiden kehittämiseen ehdotetaan vuosittain 5 miljoonaa euroa vuosina 2020–2022. **TPY pitää työllisyyspalvelujen alueellisia kuntakokeiluja tarpeellisina. On tarkoituksenmukaista, että kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa vahvistetaan.**

Hallitusohjelman mukaan kuntouttavaa työtoimintaa uudistetaan sosiaalisella kuntoutuksella. TPY katsoo, **että olennaista on panostaa kuntouttavaan työtoimintaan liitettävään yksilölliseen valmennukseen sekä jatkopolkujen tukemiseen työhönvalmennuksen keinoin**. Työpajatoiminnassa on mahdollista toteuttaa näitä molempia. Valmennukseen on kuitenkin kohdennettava tarkoituksenmukaiset resurssit. TPY kannattaa myös kuntoutusjärjestelmän uudistamista kuntoutuskomitean esitysten pohjalta.

Työpajakentällä paljon kritiikkiä aiheuttanut **aktiivimalli ollaan purkamassa**. Aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamisen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020. TPY katsoo, ettei aktiivimalli ole vaikuttava keino lisätä työllisyyttä. Sanktioiva malli on koettu epäoikeudenmukaisena ja työttömiä syyllistävänä, ja se on murentanut luottamusta yhteiskuntaa kohtaan. Tämä voi puolestaan syventää syrjäytymistä. **TPY kannattaa aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista.**

Rinteen hallitusohjelmassa **luvataan turvata Veikkauksen edunsaajien määrärahat**. Tarkoitus on kompensoida arpajaislain vaikutusten johdosta mahdollisesti vähenevät määrärahat kulttuurin, liikunnan ja nuorisotoiminnan osalta. Julkisuudessa käyty **keskustelu rahapelihaitoista ja niiden vähentämisestä on tervetullut avaus**, jonka on syytä johtaa toimiin eduskunnassa. Veikkausvoittovarat ovat merkittävä tulonlähde nuorisoalalle. Valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020–2023 ei kuitenkaan löytynyt mainintaa siitä, miten määrärahojen kompensointia aiotaan tehdä. Veikkauksen määrärahojen väheneminen tulee tapahtumaan vielä nopeammin kuin hallitusohjelmaa laadittaessa osattiin arvioida. **Suunnitelma määrärahojen kompensaation toteuttamiseksi tulee laatia pikaisesti.** Rahoituksen turvaaminen takaa nuorisotoimialan mahdollisuudet tukea nuorisotyöttömyyttä vähentävää toimintaa.

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja työpajatoiminta koulutuksen tukipalveluna

Oppivelvollisuusikää ollaan laajentamassa 18 ikävuoteen. TPY pitää tätä sinänsä tarkoituksenmukaisena, mutta huomauttaa, ettei oppivelvollisuuden laajentaminen yksinään ole riittävä ratkaisu syrjäytymisen ehkäisyyn tai nuorisotyöttömyyden vähentämiseen. Koko ikäluokkaa koskevan oppivelvollisuuden lisäksi on tarjottava yksilöllisiä tukipalveluita niille nuorille, jotka tarvitsevat vahvempaa tukea tai ovat syrjäytymisvaarassa. Olennaista on, että yksilöllisiin tarpeisiin vastataan tarpeeksi ajoissa: ulkopuolisuuden taustalla on syitä, jotka tulee selvittää ja joissa tarvitaan tukea. Ilman tukipalveluita riskinä on, että nuorten ongelmat vain siirtyvät ja mahdollisesti pahenevat. TPY korostaa, että **oppivelvollisuutta laajennettaessa on tärkeää turvata riittävät ja laadukkaat tukipalvelut niille nuorille, jotka tarvitsevat yksilöllistä ja erityistä tukea ja ohjausta.**

Hallitusohjelman mukaisesti työpajat voivat toimia oppivelvollisuuden laajentamisessa tukimuotona, joka voidaan sisällyttää toisen asteen tutkintoihin. **Työpajat voivat tarjota koulutusjärjestelmälle tukeaan aiempaa laajemmin: toimia yksilöllistä tukea tarjoavana tukipalveluna ja osaamista kerryttävänä oppimisympäristönä** sekä tätä kautta asemoitua lähemmäs erityisesti ammatillisen koulutuksen kenttää. Työpajatoimintaa ei kuitenkaan tule liittää osaksi toisen asteen koulutusta, vaan säilyttää sen monialainen ja joustava luonne osana nuoriso-, koulutus-, työvoima- ja sosiaalipolitiikkaa.

Työpajatoiminta kerryttää niin ammatillisia taitoja kuin yleisiä työelämävalmiuksia, ja hankittu osaaminen voidaan tehdä näkyväksi ja tunnistaa. Omien vahvuuksien löytäminen ja osaamisen todentaminen voimauttaa, motivoi oppimaan lisää ja innostaa etenemään koulutuspolulla. Jatkossa **työpajoja tulee hyödyntää nykyistä monipuolisemmin osaamisen hankkimisen oppimisympäristöinä ja yksilöllistä tukea tarjoavina tukipalveluina. Työpajatoiminnassa kertyneen osaamisen tunnistaminen ja sen tunnustamisen tukeminen sekä työpajojen ja koulutuksenjärjestäjien välisen yhteistyön vahvistaminen tarvitsevat pitkäjänteisiä valtakunnallisia kehittämisresursseja.** Kyse on työpajatoiminnan opinnollistamisesta ja koulutusjärjestelmän kanssa toteutettavan yhteistyön kehittämisestä.

Työpajakentältä ja etsivästä nuorisotyöstä saatujen näkemysten mukaan toisen asteen opiskelujen keskeytymisen taustalla eräänä keskeisenä syynä vaikuttaa peruskoulun puutteellinen opinto-ohjaus. Opintojen keskeyttämisen syyt liittyvät usein myös puutteisiin elämänhallinnassa, ja tähän vaikuttavat **riittämättömät resurssit yksilökohtaisten tukipalvelujen, oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen tarjoamisessa**. Kyse on pitkälti myös **puutteellisista nuorille räätälöidyistä mielenterveyspalveluista**. Nuorten kanssa toimivat tahot tarvitsevat vahvat resurssit monialaiseen yhteistyöhön ja nuorten muissa palveluissa asioimisen tukemiseen.

Työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö vahvistavat osaltaan jatko-opintovalmiutta ja koulukuntoisuutta, tukevat toisen asteen koulutukseen kiinnittymistä ja sen läpäisyä sekä ehkäisevät koulupudokkuutta ja syrjäytymistä. **Työpajojen tarjoamia yksilöllisiä tukipalveluja tulee hyödyntää nykyistä laajemmin perusopetuksen loppuvaiheessa, siirryttäessä toiselle asteelle ja toisen asteen opintojen aikana.** Etsivällä nuorisotyöllä on keskeinen rooli koulutuksen eri nivelvaiheiden tukemisessa. Työpajoilla on osaamista tukea etenkin

haasteellisimmassa tilanteessa olevia. Yhteistyön potentiaalia ei kuitenkaan ole vielä täysimääräisesti hyödynnetty. Yksilölliset koulutuspolut tarvitsevat joustavoittamista sekä sääntelyn ja eri hallinnonalojen sisäisten ohjeistusten yhteensovittamista.

Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön resurssit

Työpajatoiminnan rahoitus

Esityksen yleisperusteluissa todetaan, että nuorten työpajatoiminnan tukemiseen ehdotetaan 2 miljoonan euron lisäystä. Esityksen selvitysosassa on kirjattuna, että työpajatoiminnan tukemiseen osoitetaan 16 300 000 euroa.

TPY pitää työpajatoiminnan resursoinnin lisäystä tarkoituksenmukaisena, sillä **valtionavustusta saavien nuorten työpajatoimintaa toteuttavien organisaatioiden määrä on lisääntynyt merkittävästi, mutta työpajatoiminnan valtionavustus ei ole vastaavasti kasvanut.** Työpajatoiminnan valtionrahoitus (29.91.51) on vuodesta 2013 ollut n. 13 M€–13,9 M€ luokkaa. Vuosien 2013 ja 2019 välillä avustettavien nuorten työpajaorganisaatioiden määrä on noussut n. 15 %. Organisaatiokohtaisen rahoituksen suhteellisen osuuden pieneneminen on aiheuttanut haasteita työpajatoimijoiden rahoitukselle.

Valtionavustuksen välitön korotustarve, joka pitäisi organisaatiokohtaisen rahoituksen kohtuullisella tasolla, **on vähintään 2 miljoonaa euroa. Vuodelle 2020 työpajatoiminnan tukemiseen tulee varata esityksen selvitysosan mukaisesti 16,3 miljoonaa euroa.**

Valtionavustuksen osuus työpajatoiminnan kokonaisrahoituksesta on noin 9–12 prosenttia. Yksittäisen työpajatoimijan rahoituksessa valtionavustuksella on usein merkittävä rooli – erityisesti mitä pienemmästä toimijasta on kyse. Työpajatoiminnan rahoitus on monikanavaista, ja kokonaisrahoitus muodostuu erilaisesta julkisesta avustusmuotoisesta rahoituksesta, valmennuspalveluiden myynnistä sekä yksityisestä rahoituksesta. Työpajatoiminnan rahoitukseen käytettiin vuonna 2018 yhteensä n. 106 miljoonaa euroa.

Rinteen hallitusohjelmassa vahvistetaan etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä. Taloudellinen vahvistaminen on huomioitu talousarvioesityksessä, mutta myös toiminnallisia edellytyksiä tulee vahvistaa. On huomattava, että työpajoille on nyt kaavailtu roolia oppivelvollisuusiän laajentamisessa. Lisäksi vireillä olevilla sote- ja sotu-uudistuksilla on vaikutusta työpajapalveluiden järjestämiseen jatkossa. Työpajatoiminnan edellytysten turvaamiseksi tarvitaan erillinen selvitys ja kehittämisohjelma, joka yhteensovittaa eri hallinnonalojen sääntelyä, toimenpiteitä ja rahoitusta nuorten ja aikuisten palveluissa.

Etsivän nuorisotyön rahoitus

Esityksen mukaan etsivän nuorisotyön tukemiseen sekä EU:n Nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen osoitetaan 5 223 000 euroa momentilta 29.91.51. Etsivän nuorisotyön tukemiseen osoitetaan lisäksi 7 127 000 euroa momentilta 29.91.50. **Etsivän nuorisotyön rahoitusta tulee edelleen vakiinnuttaa budjettipohjaiseksi.**

Yhdistys toteaa, että esitetyn budjetin valossa etsivälle nuorisotyölle tosiasiallisesti kohdennetun rahoituksen seuraaminen on hankalaa, ellei mahdotonta, kun etsivän nuorisotyön momenttikohtien kirjauksiin on yhdistetty myös muita toimintoja. Momentilla 29.91.50 etsivän nuorisotyön rinnalla on *muu sosiaalinen vahvistaminen* ja momentilla 29.91.51 kirjaus *EU:n Nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamisesta*. Voidaan nähdä, että muuhun sosiaaliseen vahvistamiseen on varattu 1 M€, mutta EU:n Nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin varattuja resursseja ei ole eritelty. Näin ollen tosiasiallisesti etsivään nuorisotyöhön käytettävä rahoitus jää epäselväksi. Yhdistys katsoo, että

rahoituksen läpinäkyvyyden lisäämiseksi momenttikohtiin sisältyvät eri toiminnot ja niihin kohdennettu rahoitus tulee olla eriteltynä selvemmin.

Esityksessä todetaan, että kertaluonteisena lisäpanostuksena ehdotetaan 1,2 miljoonaa euroa valtakunnallisen digitaalisen järjestelmän kehittämiseen etsivän nuorisotyön toimintaan. Järjestelmän on tarkoitus helpottaa yhteys- ja yksilöintitietojen siirtämistä etsivälle nuorisotyölle. Yhdistyksen mielestä **digitaalisen järjestelmän kehittäminen on tarkoituksenmukaista**. Kehittämistyössä tulee kuitenkin hyödyntää jo käytössä olevia järjestelmiä ja kehittää niitä mahdollisuuksien mukaan edelleen. Yhdistys korostaa, että etsivässä nuorisotyössä tarvitaan olennaisesti myös **digitaalisen etsivän nuorisotyön työmuodon kehittämistä**, ja osa järjestelmään varatuista resursseista tulisi käyttää tähän kehittämistyöhön.